

Êzidî Kadınlar: Soykırımından Kurucu İradeye

Cemile Turhallı

Savaş Alanından
İradeleşmeye: Êzidî
Kadınlar

Devrim Demir

Şengal'de Êzidî Kadınların
Soykırım Sonrası Bellek ve
Yaşamı Yeniden Kurma
Mücadelesi

Beritan Zagros

Kırımın Kırıntılarında
Filizlenen Özneler:
Êzidî Kadınlar

Heval Arslan

Êzidî Soykırımı'nın 12'nci
Yılı: Adalet Sağlanmadan
Yaralar Kapanmıyor

Wenda Dursend

Yabancılaşmadan
Özgürleşmeye: Kadın Hakikati
ve Kurucu İrade

İÇİNDEKİLER

- 1** **Savaş Alanından İradeleşmeye: Êzidî Kadınlar**
Cemile Turhallı
- 4** **Şengal’de Êzidî Kadınların Soykırım Sonrası Bellek ve Yaşamı Yeniden Kurma Mücadelesi**
Devrîm Demîr
- 9** **Kırımın Kırıntılarında Filizlenen Özneler: Êzidî Kadınlar**
Beritan Zagros
- 14** **Êzidî Soykırımı’nın 12’nci yılı: Adalet Sağlanmadan Yaralar Kapanmıyor**
Heval Arslan
- 17** **Yabancılaşmadan Özgürleşmeye: Kadın Hakikati ve Kurucu İrade**
Wenda Dursend

Savaş Alanından İradeleşmeye: Êzîdî Kadınlar

Cemile Turhallı-2 Ağustos 2026

“Rojekê dê bite axirete

Dê dahir bit telpekî faxire”

...

“Li bangan û mehdera

Li ezîzan û rêbera

Ya Siltan Êzî, li bangîna ma were”¹

(Bir gün ahiret gelecek / Ve o muazzam nur görünecek

...

**Gururlu bir grup insan ortaya çıkacak / Azizlerin ve rehberlerin aşkına / Ey Sultan Êzî,
yetiş çağrımıza)**

Nefeslerin kesildiği, zifiri karanlık günlerde el ele veren Êzîdî kadınların ağızlarından dökülen bu qewller² yalnızca bir yakarışı değil, umudun ve direnişin sesi oldu yüzyıllar boyunca.

2014 yılı Ağustos ayı Mezopotamya’nın kadim inanç topluluğu olan Êzîdîler için bir sonun ufkunda, yeniden yürümenin ve durdurulan zamana inat qewledeki anlatımda olduğu gibi bir grup insanın ortaya çıkmasıyla tarih yeniden yazılmaya başlandı. 72 kez fermanlar ile kanlı risalelere yazılan makus tarihleri bu kez soykırımın cinsiyetçi izini daha açık ele veriyordu.

Bu makus tarih bir trajedyanın mekânı olarak bu kez Şengal'i seçmişti. Şengal yüzlerce yıl boyunca yaşam alanlarını terk etmek zorunda kalan Êzidîler için adeta bir toplama merkezi olmuştu. Yüzyıllar boyunca yaşadıkları bölgenin egemen din baskısı Şengal'i onlar için bir kurtuluş sığınağına dönüştürmüştü.

Şengal'in bu tarihi 1915'te çölde yok edilmek istenen Ermeni kadınların çılgınlığını, Shoah'ta kimliği silinen Yahudi kadınların yalnızlığını ve 1938'de Dersim Tertelesi'nde kayalıklardan atlayan kadınların öfkesini, Enfal'in bitmeyen kadınların yasını yeniden görünür kıldı. Ruanda'da Tutsi kadınların bedenine kazınan utançtan, Bosna'daki "Sırp tohumlarının ekilmesi politikasına" ve Japonya'da "Nanking tecavüz kamplarına" uzanan ortak cinsiyetçi soykırım mantığı, Şengal'de yeniden sahnelendi. Dersim'in patikalarından Şengal'in dağlarına uzanan bu hat unutmaya karşı hatırlamanın, esaretten iradeli bir varoluşun geçiş hikâyesi oldu.

Êzidî bir kadının esaretinde kesişen yıkım, egemen zihniyetin tarih boyunca kurguladığı bir yok etme denklemi içinden doğmuştu. Kadın olduğu için nesneleştirilen bir beden, etnik kimliğinden ötürü boyun eğdirilmek istenen bir aidiyet, inancından ötürü kılıç artığı sayılan bir kutsal ve yoksulluğundan ötürü savunmasız bırakılmış bir hayat. Şengal dağlarına doğru bükülen yollarda, yalınayak çıplak taşlara basan kadınların taşıdığı yük, işte bu çok katmanlı tarihsel şiddetin kendisiydi.

2014 yılında 6 binden fazla Êzidî kadın ve çocuğun alıkonması, köle pazarlarında satılması, sistematik cinsel şiddete maruz kalmaları ve yüzlercesinin kaybı, insanlığın gözü önünde cereyan eden en ağır trajedilerden biri olarak tarihe geçti. Yaklaşık 3 bin 500 kadın ve çocuk fidye veya özgürlük savaşçıları eliyle kurtarılabildi. 2 bin 600'den fazla kadın ve çocuk ne yazık ki hâlen kayıp. Tıpkı 19 yaşındayken Koço'dan alıkonulan ve bir daha izine rastlanmayan *Suad* gibi. 2015 yılında kurtarılan bir köy sakini, *Suad'ın* esaret altındayken bile boyun eğmediğini, gümüş bileziğini gizlice saklayıp "*Bu dağların kokusudur, bunu benden alamazlar*" diyerek direndiğini anlatmıştı. Ancak 2016'dan sonra *Suad*'dan gelen tüm izler ve fısıltılar kesildi. Ne fidye ağlarında adı geçti ne kurtarılanlar arasında yer aldı ne de kitlesel mezarlardan çıkarılan kimliklerde izine rastlandı. Bugün *Suad*, ne yaşayanlar ne de resmî olarak ölümler listesinde. Anneler ve kız kardeşler, Şengal dağlarının eteklerinde onun ve onun gibi 2 bin 600'den fazla kadının yolunu gözlemeye devam ediyor. *Suad'ın* hikâyesi, Şengal'de tamamlanmamış bir yası, fermanın yarıda kestiği ama Êzidî kadınların direnişiyle adalet arayışına dönüştürülen sarsıcı bir hakikati simgeliyor.

Kurtulan ve tespih taneleri gibi dünyanın dört bir tarafına dağılan Êzidî kadınların binlercesi ise bitmeyen bir yası tutmaya, gelmeyenlerin gelişini beklemeye, gidemedikleri Êzidîxan'ın özlemi ile yaşama tutunmaya çalışıyor. Êzidî kadınları, radikal cihadistler tarafından üzerlerine yıkılmak istenen edilgenlik ve utanç zırhını parçalayarak bu kez Çiyayê Şengalinin 7 meleğin izinden qewllerin ruhunu kendine akıtarak kendini halkının kurucu gücü olarak geleceğe nakşediyor.

Êzidîxan'ın öz gücü olan bu kadınlar, taşların üzerine bırakılan hemcinslerin gözyaşıyla kesilen ve yası temsil eden örgülü saçları kucağında taşıyarak bunu bir direniş bağına dönüştürdü. Esaret altındayken Sultan Ezi'ye seslenen kadınlar, dağlarda kendi kaderini tayin eden bir iradenin sesine dönüştü.

Kendi öz bilincini bu ağır mirastan çıkaran kadınlar, Şengal'den dünyaya sarsıcı bir hakikat bıraktı. Kadın bedenini savaş alanı, soykırım aracı ve mülk gören bu cinsiyetçi akıl yargılanmadan, alıkonulan tek bir esir kadın kalmayana, hakikat bütünüyle açığa çıkıp adalet sağlanmadan bu coğrafyaya ve dünyaya gerçek bir barış gelmeyecektir.

Kutsal kılıçtan kurtaran ve yaşamını yitiren kadınlara minnetle.

Son Not:

1. Philip G. Kreyenbroek/Xelil Cindi Reşow, **Tanrı ve Şeyh Adi Kusursuzdur: Yezidi Tarihinden Kutsal Şiirler ve Dinsel Anlatılar**, Avesta Yayınları, 2011, s. 644
2. Ezidilik inancının Kürtçe anlatıldığı kutsal dinî metinler

Şengal’de Êzidî Kadınların Soykırım Sonrası Bellek ve Yaşamı Yeniden Kurma Mücadelesi

Devrîm Demîr-2 Ağustos 2026

“Çünkü bazı yaralar yalnızca bedeninde değil, zamanın hafızasında açılır.”

Tarih, bazen tek bir günün içine yüzyılların karanlığını sığdırır. 3 Ağustos 2014, sadece Şengal’in değil, insanlığın ortak hafızasının en ağır kırılma anlarından biridir. O gün, DAİŞ’in Êzidî halkına yönelttiği saldırı, uluslararası hukuk bakımından bir soykırım olarak tanımlanabilecek bütün unsurları içinde taşıyordu: sistematik öldürme, zorla yerinden etme, inanç topluluğunu yok etmeye dönük planlı saldırılar ve kadın bedenini savaşın merkezi mekânına dönüştüren örgütlü cinsel saldırı ve köleleştirme.

Fakat Şengal’i sadece ölüm üzerinden okumak, soykırımın istediği anlatıya teslim olmaktır.

Çünkü soykırım, yalnızca yaşamı ortadan kaldırmayı hedeflemez; yaşamın anlamını da yok etmek ister.

Walter Benjamin, tarihin galipler tarafından yazıldığını söylerken, geçmişin enkazları arasında bastırılmış sesleri duyabilmenin ahlaki sorumluluğuna işaret ediyordu. Şengal’in tarihi de tam bu nedenle sadece katledilenlerin değil, hayatta kalanların da hafızasında yaşamaktadır. Enkazın içinden yükselen her kadın tanıklığı, tarihe düşülen yeni bir dipnottur. Ve bazen dipnotlar, kitaplardan daha fazla hakikat taşır.

DAİŞ'in Êzidî kadınlara yönelttiği saldırılar rastlantısal değildi.

Kadın bedeni burada sadece askerî bir hedef değil, toplumsal varoluşun kendisi olarak görülüyordu.

Soykırım literatürü uzun zamandır bunu ortaya koymaktadır. Bosna'dan Ruanda'ya, Ermeni Soykırımı'ndan Rojava'daki çatışmalara kadar kadın bedenine yönelen sistematik şiddet, biyolojik olduğu kadar sembolik bir yıkım stratejisidir. Tecavüz, köleleştirme ve zorla evlendirme ise bireysel suçlar olmanın ötesinde, kolektif hafızayı parçalamaya yönelik sistematik soykırım pratikleri olarak değerlendirilmektedir.

Hannah Arendt'in "kötülüğün sıradanlığı" kavramı, Şengal bağlamında yeniden değerlendirilmeye ihtiyaç duyar. Çünkü Şengal'de kötülük sadece bürokratik bir itaat mekanizması değildi; kadınların metalaştırılmasını dinî ve ideolojik söylemlerle meşrulaştıran örgütlü bir iktidar pratiğiydi. İnsan, önce ismi elinden alınarak, sonra bedeni pazarlanarak, en sonunda da hikâyesi susturularak nesneye dönüştürülmek istendi.

Köle pazarlarında fiyat biçilen kadınlar...

Numaralarla çağrılan çocuklar...

Bir dilin susturulması...

Bir inancın aşagılanması...

Bir annenin çocuğundan koparılması...

Bütün bunlar aynı cümlenin farklı kelimeleriydi.

Soykırım.

Silvia Federici, modern iktidarın kadın bedeni üzerindeki tahakkümünü üretim ilişkilerinden bağımsız düşünmez. Ona göre kadın bedeni, sadece biyolojik bir varlık değil; emeğin yeniden üretildiği, toplumsal yaşamın sürekliliğinin sağlandığı ve iktidarın denetim kurmaya çalıştığı tarihsel, siyasal ve ekonomik bir mücadele alanıdır. Şengal'de ise bu tahakküm en çıplak biçimiyle ortaya çıktı. Kadın, bir özne olmaktan çıkarılıp

dolaşıma sokulan bir nesneye dönüştürülmek istendi. Onun emeği, kimliği, inancı ve bedeni aynı anda gasp edildi.

Fakat tarihin paradoksu tam burada başlar.

İktidarın nesneleştirmek istediği kadın, tam da bu deneyimin içinden yeni bir öznellik kurar.

Tabii, kadının yeniden özneleşme sürecini yalnızca feminist kuramlarla değil, Ortadoğu toplumlarının tarihsel deneyimi içinden geliştirilmiş özgürlük perspektifleriyle birlikte değerlendirmek de mümkündür. Bu noktada Kürt halk önderi Sayın Abdullah Öcalan'ın kadın özgürlüğüne ilişkin yaklaşımı, Şengal deneyimini farklı bir düzlemde okumaya imkân tanıyan güçlü bir perspektiftir.

Tarihsel süreç içerisinde inşa edilen erkek egemen zihniyetin ve iktidar ilişkilerinin ürettiği yapısal bir olgu olan kadına yönelik şiddet, kadın bedeni, emeği, kimliği ve toplumsal varlığı üzerinde kurulan tahakküm, farklı dönemlerde farklı aktörler eliyle yeniden üretilmiş; böylece kadın kırımı tarihsel bir süreklilik kazanmıştır. Kürt halk önderi Abdullah Öcalan, son manifestosunda bu sürekliliği “kastik katil” kavramsallaştırmasıyla açıklayarak, kadın kırımının yalnızca görünen faillere indirgenemeyeceğini, asıl failin erkek egemen iktidar zihniyetini yeniden üreten tarihsel sistem olduğunu vurgular. Bu perspektiften bakıldığında Şengal’de Êzidî kadınlara yönelik gerçekleştirilen soykırım da sadece DAIŞ’in işlediği bir suç olarak değil, binlerce yıllık kadın kırımı geleneğinin günümüzdeki en görünür tezahürlerinden biri olarak okunmalıdır. DAIŞ burada görünen faildir; asıl yıkıcı olan, kadın iradesini kırmayı, toplumsal belleği parçalamayı ve yaşamı kadın üzerinden denetim altına almayı hedefleyen erkek egemen sistemin sürekliliğidir.

Ancak Şengal’in hikâyesi sadece bu tarihsel sürekliliğin değil, ona karşı geliştirilen tarihsel kopuşun da hikâyesidir. Sayın Öcalan'ın kadın özgürlüğünü toplumun özgürlüğünün temel ölçütü olarak ele alan yaklaşımı, Şengal’de gelişen yeniden inşa pratiğini anlamak açısından önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Kadın özgürleşmeden toplumun özgürleşmesinin mümkün olmadığı düşüncesi, Şengal’de somut bir karşılık bulmuştur. Soykırımın ardından yaşamı yeniden kuran, toplumsal örgütlenmeyi geliştiren ve kolektif hafızayı ayakta tutan Êzidî kadınlar, sadece hayatta kalanlar değil; direnişin ve yeni yaşamın kurucu özneleri hâline gelmiştir. Bu yönüyle Şengal kadınlarının mücadelesi, tarihsel kadın kırımına karşı özgür yaşamın yeniden inşa

edildiği ve kadın özgürlüğü temelinde toplumsal özgürlüğün somutlaştığı tarihsel bir deneyim olarak değerlendirilebilir.

Bu tarihsel yeniden kurtuluş süreci, çağdaş siyaset felsefesinde kırılma ve özdeşleşme üzerine geliştirilen tartışmalarla da birlikte okunabilir.

Judith Butler'ın kırılma üzerine düşünceleri, mağduriyetin pasiflikle özdeş olmadığını gösterir. İnsan en kırılma olduğu yerde, yeni dayanışma biçimlerini de kurabilir. Şengal'den kurtulan kadınların hikâyeleri tam da bunu anlatır. Onlar yaşamının anlamını yeniden tanımladılar ve yaşamın en ağır yıkımlar karşısında bile yeniden filizlenebileceğini gösterdiler. Bir zamanlar köle pazarlarında isimleri silinmek istenen kadınlar, bugün kendi adlarıyla varlık kazandılar. Tanıklık ettiler. Konuştular. Yazdılar. Mahkeme salonlarında, uluslararası platformlarda ve kendi toplumlarının yeniden kuruluşunda söz aldılar.

Sessizlik, yerini haykırmaya bıraktı.

Utanç, yerini hakikate bıraktı.

Köleleştirilmek istenen beden, yeniden iradenin öznesine dönüştü.

Frantz Fanon, sömürgeciliğin sadece toprağı değil, insanın ruhunu da işgal ettiğini söyler. Fakat aynı zamanda kurtuluşun, sömürgeleştirilmiş öznenin kendi varlığını yeniden kurmasıyla mümkün olduğunu da vurgular. Bu anlamda Şengal'in kadınları yalnızca hayatta kalanlar değil, özgürlüğü yeniden inşa eden tarihsel aktörler olarak okunmalıdır.

Bugün hâlâ birçok Êzidî kadın ve kız çocuğunun akıbeti bilinmiyor.

Ve her belirsizlik, insanlığın ortak vicdanında açık bir yara olarak durmaktadır.

Bu nedenle Şengal üzerine konuşmak, sadece geçmişi anmak değil, geleceğin etik zeminini kurmaktır da.

Toplumsal hafıza çalışmaları bize öğretir ki unutmak, belleğin zayıflaması değildir sadece; kimi zaman iktidarın en etkili siyasal aracıdır. Hatırlamak ise geçmişi tekrar etmek değil, adalet talebini geleceğe taşımaktır. Hafıza, geleceğin hangi değerler üzerine kurulacağını da belirler.

Belki de insanlığın en büyük umudu tam burada saklıdır.

Çünkü iktidarlar ölümü örgütleyebilir.

Ama yaşam da kendisini her defasında yeniden örgütlemenin yolunu bulur.

Şengal'in kadınları bunu yaşamlarıyla kanıtladılar.

Ve bu yüzden Şengal'in hikâyesi, sadece bir soykırımın hikâyesi değildir.

Bu, küller arasından filizlenen yaşamın; hafızanın inkâra karşı direnişinin; kadının nesne olmaya zorlandığı bir tarihten kendi sözünü kuran özneye dönüşmesinin hikâyesidir.

Ve belki de bu yüzden, Şengal'in en güçlü cümlesi geçmişe değil geleceğe aittir. Çünkü soykırımın hedefi yaşamı durdurmaktı; yaşam ise bütün yaralarına rağmen yeniden akmanın yolunu buldu. O akışın en güçlü taşıyıcıları ise köle pazarlarında nesneleştirilmek istenen fakat kendi sözünü, kimliğini ve onurunu yeniden kurarak tarihin öznesine dönüşen Êzidî kadınlar oldu.

Kırımın Kırıntılarında Filizlenen Özneler: Êzidî Kadınlar

Beritan Zagros-2 Ağustos 2026

“Yüzlerce esir alınmış kadın ve çocuk bir yerde tutuluyordu ve sadece birkaç nöbetçi vardı. O kadar kadın isyan etse hepsi kurtulabilirdi; ancak öz savunma bilinci olmadığından bunu yapamadılar, sadece kendilerini öldürebildiler. Şimdiki bilinç o zaman olsaydı, bu kadar trajedi yaşanmazdı.”

Tarihten günümüze kırım ve soykırım politikaları, erkek egemen şiddet kültürünün beslediği ve giderek katmerleşen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu “kasti katil” şiddet sarmalının ve erkek vahşetinin yakın tarihteki en örgütlü ve çarpıcı örneği ise DAİŞ olmuştur.

3 Ağustos 2014’te Êzidî kadınlara dönük başlatılan soykırım saldırısı, yakın tarihin en trajik sayfalarından biri olsa da ne ilk ne de sondu. Bu yıkıcı erkek kültürü Ermeni Soykırımı’ndan Yahudi Holokostu’na, Bosna’dan Arnavutluk’a, Suriye’deki Alevi, Dürzi ve Kürt kadınlarına kadar uzanan geniş bir coğrafyada kendini tekrar etti. Kadınlar, savaşın hangi tarafında olurlarsa olsunlar, her zaman sistemin en büyük kurbanı hâline getirildi; esir alındılar, köle pazarlarında satıldılar, ganimet sayıldılar ve sistematik tecavüze uğradılar. Ağır travmaların yanı sıra aileleri tarafından reddedildiler, toplumsal baskıyla intihara zorlandılar ve çocuklarından koparıldılar.

Altı binin üzerinde Êzidî kadın ve kız çocuğu ya esir düştü ya da kayboldu. Bunların hiçbirisi henüz tarih olmadı; tüm bu vahşete her gün Şengal’de yeniden şahit oluyoruz. DAİŞ tecavüzü sonucu doğan çocuklar ile anneleri birbirlerinden koparıldı ve hâlâ koparılmaya

devam ediyor. Kurtarılamayanlar ya da baskı ve korku nedeniyle sesini duyuramayanlar hâlâ görünmez kılınıyor. Resmî olmayan rakamlara göre yaklaşık 2 bin 500 ila 3 bin arası Êzidî kadın ve çocuğun akıbeti belirsizliğini koruyor.

Âdeta kapitalizmin “İlk kadını vurun” anlayışını hayata geçirircesine, yürütülen tüm soykırım politikalarının merkezine kadınlar konulmuştur. Peki, soykırımlarda özellikle hem fiziki hem de kültürel olarak neden kadınlar hedef alınır? Neden kırım kadınlardan başlatılır? Kadın kırılırsa toplum da kırılır mı? Bu soruları çoğaltmak mümkündür...

Kuşkusuz, kadın köktür; kök kurutulursa ağaç bir daha yeşermez. Kök, hem fiziki hem de kültürel bir varlık olarak kurutulup kırıma uğratılırsa soykırım amacına ulaşır; aksi takdirde bu mümkün değildir. Bu nedenle tüm soykırımcıların ana hedefi kadınlar olmuştur.

Bunun en yakın ve yakıcı örneği Şengalli Êzidî kadınlardır. Êzidî inancında bir Êzidî’nin başka bir inanç veya dinden biriyle evlenmesi kesinlikle yasaktır ve bu durum dinden sapma kabul edilir. Bu kural hem erkekler hem de kadınlar için geçerli olsa da en çok kadınlar için bağlayıcıdır. Êzidîlerin deyimiyle yaşanan 74 ferman boyunca kadınlar tüm bu fermanlara direnmiş; Êzidîliği ve Êzidî toplumunu ayakta tutmuşlardır. Bunca fermana rağmen Êzidîliğin varlığını korumasını sağlayan ana sütun kadınlardır. Direngenlikleri, asaletleri ve inançlarına olan bağlılıklarıyla âdeta tüm fermanlara meydan okumuşlardır. Bugün Êzidîlik inancı hâlen ayakta kalabilmişse, bunun kadınlar sayesinde olduğunu söylemek kesinlikle bir abartı değildir.

Tüm bu yıkımın ortasında Êzidî kadınlar sadece birer “kurban” olarak kalmayı reddederek kendi küllerinden yeniden doğan birer özneye dönüştüler. Bu açıdan 3 Ağustos 2014 tarihi Êzidîler ve özellikle de kadınlar için bir dönüm noktası oldu. Kesin olan şuydu ki: *Artık geriye dönülmeyecekti*. Yıkıntıların ve enkazın altından kalkan kadınlar Şengal’de kalarak yeniden doğuşlarını gerçekleştirdiler. Bir kısmı hâlâ sistematik bir kültürel soykırıma tabi tutuluyor ve yaşasalar da başka kökler üzerinde yeşermeye zorlanıyorlar. Ancak Şengal’de kalıp direnen kadınların beslediği ağaç yeniden filizlendi ve 12. yılında meyvesini vermeye başladı. Kadınlar en anlamlı cevabı Şengal’de kalarak DAIŞ’e ve destekçilerine veriyorlar.

Kadınlar Fermana, Kadın Kırımına (Femicide) veya Soykırıma (Genocide) Nasıl Bir Cevap Veriyor?

Soykırım saldırısını uygulayanlar, âdeta Şengal’i haritadan silmek istercesine taş üstüne taş bırakmadılar. İnsanları ya kaçırdılar ya da topluca katlettiler. Ancak şimdi binlerce

Êzidî kendi yurtlarına döndü. Êzidîlerin sürekli vurguladıkları gibi, kadın savaşçılar onlar için ayakta tutucu birer ilham kaynağı oldu. Kadın gerillaların, Rojava'dan kadın savaşçıların Şengal'e ulaşması ve onlara güç vermesi; fermanın ilk günlerinde bile kendilerinin de onlar gibi güçlü olabileceklerini, direnebileceklerini ve kendi intikamlarını kendilerinin alabileceğini göstermesi onlar için bir devrin sonu, yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Acıları ve öfkeleri büyüktü. Bu acıyı ve öfkeyi nasıl örgütleyeceklerini Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'dan ve kadın gerillalardan öğrendiler.

Her yaştan kadın mücadeleye akın etti. Artık ne bağlı oldukları geleneklerin ne de kendi toplumlarındaki erkeklerin onları koruyabildiğini acı bir biçimde de olsa anladılar. Birçok yaşlı kadın vahşice katledildi; gençler alınıp satıldı ve en acımasız işkencelere maruz kaldı. Kendi çocuklarının etini onlara yedirdiler.

Kurtarılan bir kadın şöyle anlatıyor:

“Yüzlerce esir alınmış kadın ve çocuk bir yerde tutuluyordu ve sadece birkaç nöbetçi vardı. O kadar kadın isyan etse hepsi kurtulabilirdi; ancak öz savunma bilinci olmadığından bunu yapamadılar, sadece kendilerini öldürebildiler. Şimdiki bilinç o zaman olsaydı, bu kadar trajedi yaşanmazdı.”

KDP, fermanın önce Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın düşüncesinin Şengal'e ve kadınlara ulaşmasını engellediği için Êzidîler ve özellikle kadınlar kırımdan geçti. Artık kadınlar bunu anladı, bilince çıkardı ve kendilerini buna göre yeniden yarattı. Kendi savunmalarını kimseye: ne eşe ne kardeşe ne babaya ne de başka bir erkeğe bırakmayacaklar... Kendilerini, toplumlarını ve topraklarını kendileri koruyacaklar.

Bu amaçla **Şengal Kadın Birlikleri'ni (YJŞ)** kurdular. Şimdi yüzlerce kadın savaşçı Şengal'i koruyor. Bu açıdan Şengal ve kadınları sağlam ellerde... Kadınlar sadece fiziki değil, kültürel, toplumsal ve her açıdan kendilerini koruyorlar. 12 yıldır genç, yaşlı demeden tüm kadınları öz savunma bilinciyle eğitiyorlar. Kadınların savunma eğitimlerine olan ilgisi görmeye değer. Kucağında bebeğiyle eğitimlere katılan kadınların öz savunmaya duyduğu bu ilgi, birçok açıdan değerlendirilmeye değerdir.

Kadınlar bütün gerici, ataerkil tabulara inat iç güvenlikle de rol almaya adaylar. Kadına yönelik şiddete, iç asayiş sorunlarına ve kadınlara yönelik her türlü tehdide karşı **Asayişa Êzidxanê** içinde örgütleniyor ve yapıya nüfuz ediyorlar. Kadınların savunma alanındaki varlığı tüm kadınlar için bir cesaret ve moral kaynağı. Herhangi bir sorunda çözüm adresleri artık belli...

Tabii ki sadece savunma alanında değil, **TAJÊ (Êzidî Kadın Özgürlük Hareketi)** de kendisini Şengal'in her yerinde adım adım örgütlüyor. Amacı: tek bir kadını dahi örgütsüz ve bilinçsiz bırakmamaktır. TAJÊ kadınların umut kapısıdır; bilinçlenmek isteyen her kadının evi ve sığınağıdır. TAJÊ sadece kadın sorunlarına odaklanmıyor; Şengal'in korunmasında, iradeleşmesinde, öz yönetiminde ve tüm saldırılara karşı direnmesinde özne rolünü üstlendi ve üstlenmeye devam ediyor. Şengal'de analar ve kadınlar herhangi bir saldırıya veya plana karşı ayağa kalktığı anda, o planın, anlaşmanın veya saldırının başarıya ulaşması imkânsızdır. Şengal'e karşı bir plan yapılırken en çok kadınlar hesaba katılır.

Kadınlar bu güçlerini fermanlardan çıkardıkları derslerden, acı ve öfkelerinin büyüklüğünden ve Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın kadına verdiği değer ile bilinçten aldıklarını belirtiyorlar. Eğer bugün hâlâ 9 Ekim Anlaşması (Şengal özerk yönetimini ve öz savunma gücünü ortadan kaldırma planı) hayata geçirilemediyse, bu durum örgütlü ve bilinçli Êzidî kadınlar sayesinde. Artık toplum da bunu açıkça ifade ediyor: *Şengal'i sadece kadınlar ayakta tutabilir*. Bu açıdan Şengal için "bir kadın ve ana kenti" demek kesinlikle yerinde olacaktır.

TAJÊ, Mayıs ayında gerçekleştirdiği 3. Kongresi'nde belirlediği "*Jin Jiyan Azadî ile Komünal Yaşama Doğru*" şiarıyla mücadelesini kadın komünleri üzerinden daha üst bir seviyeye taşıdı. Bütün kadınları kucaklayarak tek bir kadının dahi komünlerin dışında kalmamasını hedefliyor. Kadınların özündeki komünal ruhu ve bilinci örgütleyerek komünleri onların öz savunma örgütü hâline getirmeyi amaçlıyor. Her gün Şengal'e dönen kadınları da örgütlemek ve eğitmek istiyorlar. Hem kadın komünlerini örgütlüyor hem de Şengal Halk Meclisi tarafından kurulan komünlerde kadın iradesinin görünür kılınmasını sağlıyorlar. Bütün komünler eş sözcüler, Halk Meclisi ise eşbaşkanlar tarafından yönetiliyor.

TAJÊ ekonomiden savunmaya, diplomasiden siyasete ve kültüre kadar yaşamın her alanında kadını özne yapmayı hedefliyor. Kadınlar bu sayede Şengal'i yönetiyor. Bu hikâyeye kurban olmaktan özne olmaya doğru yürüyen kadınların hikâyesidir.

Êzidî kadınlar Irak'taki tüm kadınlar için de örnek bir duruş sergiliyor. Iraklı kadınları örgütlemekte ve Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın fikirlerini onlara taşıma konusunda stratejik bir rol oynuyorlar; Iraklı kadınlar için bir çekim merkezi hâline gelmeye adaylar.

Kadınlar özne oldukça ve kendi küllerinden yeniden doğdukça, erkek egemen kültürden, DAIŞ'ten ve onun destekçilerinden hesap sorabilir, adalet mücadelesini yürütebilir ve sesini dünyaya duyurabilir. Bunu bireysel, liberal ya da popülist tarzda mağduriyet üzerinden değil, kendine güvenen, kolektif bir duruşla yapacaklar. Hesap soracak, hakkı olanı alacak ama asla hak dilenmeyecekler. Mağduriyet üzerinden hak dileyenlerin ne Şengal'e ne de Êzidîlere bir katkısı olacaktır. Hak aranacaksa veya alınacaksa, bu ancak kolektif bir mücadeleyle mümkündür.

Tarih bu başı dik, cesur ve ana tanrıça kültürünü yaşatan kadınları unutmayacaktır. Çünkü onlar kendi tarihlerini kendi elleriyle yazıyorlar.

Êzidî Soykırımı'nın 12'nci yılı: Adalet Sağlanmadan Yaralar Kapanmıyor

Heval Arslan-2 Ağustos 2026

Aradan 12 yıl geçmiş olmasına rağmen DAİŞ tarafından kaçırılan iki binden fazla kadın ve çocuğun akıbeti hâlâ bilinmiyor. Yüz binlerce Êzidî ise hâlâ Güney Kürdistan'daki kamplarda veya farklı ülkelere dağılmış durumda ve bir sürgün hayatı yaşıyor. Şengal'de ise yas hâlâ devam ediyor

Êzidî toplumuna yönelik 74. Ferman'ın 12. yıl dönümünde öncelikle bu soykırımda yaşamını yitiren çocukları, kadınları, yaşlıları ve gençleri; sayıları hâlâ tam olarak belirlenemeyen binlerce canımızı saygıyla anıyorum. Onları ve 3 Ağustos 2014'te yaşananları unutmadığımızı ve unutturmayacağımızı bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Soykırım (genocide) kavramının uluslararası hukukta kabul edilen tanımı Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen 1948 Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 2. maddesinde yer alıyor. Maddede tam olarak şöyle deniliyor: “Ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen yok etmek kastıyla işlenen aşağıdaki fiillerden herhangi biri soykırım suçunu oluşturur.”

Êzidî toplumu, 3 Ağustos 2014'te yalnızca fiziksel bir katliama maruz kalmadı. Binlerce kişi öldürüldü, kadınlar ve çocuklar kaçırıldı. Kaçırılan kadınlar sistematik cinsel köleleştirmeye maruz bırakıldı. İnsanlar inançlarından vazgeçmeye zorlandı ve yüz

binlerce kişi yaşadıkları topraklardan sürüldü. Êzidîlerin hafızasında bu saldırı, 74. Ferman olarak tarihe geçti.

Soykırım yalnızca insanların yaşam hakkını hedef alan kitlesel bir suç değildir; aynı zamanda bir halkın hafızasını, kültürünü ve geleceğini yok etmeyi amaçlayan sistematik bir yıkımdır. Bu süreçlerden kadınlar ise çok daha ağır biçimde etkilenmektedir. Aradan 12 yıl geçmiş olmasına rağmen DAİŞ tarafından kaçırılan iki binden fazla kadın ve çocuğun akıbeti hâlâ bilinmiyor. Yüz binlerce Êzidî ise hâlen Güney Kürdistan'daki kamplarda veya farklı ülkelere dağılmış durumda ve bir sürgün hayatı yaşıyor. Şengal'de ise yas hâlâ devam ediyor.

Soykırımın ardından yürütölen diplomatik girişimler sonucunda Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, Birleşmiş Milletler Bağımsız Uluslararası Suriye Araştırma Komisyonu ve çeşitli ölkeler yaşananları soykırım olarak tanıdı. Ancak tanıma kararlarının önemli bir kısmı somut adalet mekanizmalarına dönüşmedi. Şengal'in yeniden inşası sınırlı kaldı; Avrupa'ya dönen bazı DAİŞ mensupları Almanya ve Fransa gibi ölkelerde yargılansa da yargılanan kişi sayısı oldukça sınırlı oldu. Bazı vakalarda ise haklarında yeterli delil bulunmaması veya farklı hukuki gerekçeler nedeniyle Avrupa'da uluslararası koruma alan kişiler de tartışmalara konu oldu.

2018 yılında DAİŞ tarafından kaçırılan Êzidî kadın Ashwaq Haji Hami'nin Almanya'da kendisini köleleştirdiğini söylediği kişiyle bir markette karşılaşması, uluslararası kamuoyunda büyük yankı uyandırmıştı. Bu olay, yalnızca cezasızlık tartışmalarını değil, soykırımdan kurtulan kadınların yaşadığı travmanın devam ettiğini de gözler önüne serdi.

Bu ve bunun gibi onlarca örnek, Êzidî Soykırımı'nın hesabının sorulmadığını tüm yönleriyle ortaya koydu.

TAJÊ Diplomasi Sözcüsü Riham Hico, soykırımın 12. yılı dolayısıyla yaptığı konuşmada, Şengal'in DAİŞ saldırısından önce siyasi ve askerî kararlarla savunmasız bırakıldığını ifade ederek yalnızca DAİŞ'in değil, saldırının gerçekleşmesine zemin hazırlayan aktörlerin de hesap vermesi gerektiğini belirtti.

Fermana zemin hazırlayan ancak hesap vermeyen aynı güçler bugün de soykırımı farklı yöntemlerle sürdürmek istiyorlar.

Nitekim 9 Ekim 2020’de KDP ile dönemin Bağdat yönetimi arasında imzalanan anlaşma ile Şengal halkının 3 Ağustos fermanından sonra oluşturdukları öz savunma güçleri, Asayiş, YBŞ ve YJŞ ile özerk yönetimin lağvedilmesi isteniyordu. Şengal halkı 6 yıldır yeni soykırımların önünü açacak bu anlaşmaya karşı direnirken öz savunma güçleri, YBŞ, YJŞ ve yerel yönetim mekanizmalarının geleceği bugün de tartışılıyor.

Irak’ta ordu dışındaki silahlı yapıların statüsüne ilişkin yürütülen yeni tartışmalar da bu kaygıları yeniden gündeme taşıyor.

Benzer tartışmalar Kuzey ve Doğu Suriye’de de yaşanıyor. Kadın Savunma Birlikleri’nin (YPJ) statüsü ve kadınların öz savunma mekanizmalarının korunması konusunda kadın hareketleri mücadelelerini sürdürüyor. Nisan 2026’da başlatılan “Hepimiz YPJ’yiz” kampanyası da bu mücadelenin önemli örneklerinden biri oldu.

Şengal açısından bakıldığında ise YJŞ, yalnızca bir askerî yapı olarak değil, 3 Ağustos 2014’ten sonra Êzidî kadınlarının yeniden ayağa kalkmasının ve kendi geleceklerini kurma iradesinin sembolü olarak görülüyor. Êzidî kadınları açısından YJŞ’nin varlığı, yalnızca güvenlik değil, aynı zamanda soykırımın tekrarını önleyecek toplumsal bir güvence olarak değerlendiriliyor.

Bu nedenle, Mayıs ayında 250 delegenin katılımıyla gerçekleştirilen TAJÊ 3. Kongresi’nde kadın savunma gücü YJŞ ile Êzidxan Kadın Asayışı’nın hukuki statüsünün tanınması yönünde mücadele yürütülmesi kararı da öne çıkan başlıklardan biri oldu.

Aradan geçen on iki yıl, adaletin gecikmesinin mağdurlar açısından yaraları derinleştirdiğini gösteriyor. Şengal’in yeniden inşası, kayıpların akıbetinin ortaya çıkarılması, sorumluların yargılanması ve Êzidî toplumunun güvenliğinin uluslararası güvenceler altına alınması hâlâ çözüm bekleyen temel meseleler olmaya devam ediyor.

Yabancılaşmadan Özgürleşmeye: Kadın Hakikati ve Kurucu İrade

Wenda Dursend-2 Ağustos 2026

Kadının kendi bedeni hakkındaki hakikati yerine, patriyarkanın onun adına ürettiği makbul kadın/anne temsili yasa hâline gelmektedir. Böylece kadın, kendi hakikatinden uzaklaştırılarak sistemin ihtiyaç duyduğu kimliğe dönüştürülür. Oysa kadın hakikati, kendisini var eden bir hakikattir

İnsan hakikati, özünde toplumsallıktır. İnsan, varlığını yalıtılmış bir birey olarak değil; insanla, doğayla ve yaşamın bütünlüğüyle kurduğu karşılıklı ilişki içinde inşa eder. Bu ilişki, tahakküme değil, karşılıklı beslenmeye dayanan simbiyotik bir yaşamdır. Anlam, özgürlük ve hakikat de ancak bu ortak yaşamın kurduğu bağlar içinde oluşur. Bu temelde insan özgürlüğü varlıkla kurduğu anlam ilişkisinde açığa çıkar ve insan ancak anlam üretebildiği ölçüde özgürlüğe yaklaşır. İlişkinin olmadığı yerde anlam da özgürlük de açığa çıkmaz. Bugün modern dünyanın en derin krizlerinden biri tam da budur. İnsan, hiç olmadığı kadar iletişim aracına sahip olmasına rağmen hiç olmadığı kadar da birbirine yabancılaşmıştır. İletişim artarken ilişkinin zayıflaması, modern yabancılaşmanın en görünür örneklerinden biridir. Günümüzde aynı mekânı paylaşan insanlar, aynı hayatın içinde yaşayanlar, birbirinin acısına dokunamamakta ve mutluluğunu paylaşamamaktadır. Mesafe fiziksel olmaktan çıkmış; zihinsel, duygusal ve siyasal bir kopuşa dönüşmüştür. Bu bağlamda modernitenin kurduğu sistem, yalnızca insanı doğadan koparmamış; aynı zamanda insanı insandan uzaklaştırmıştır. Bunun yönetim yöntemi olarak yabancılaştırmayı geliştirmiştir. Bu çerçevede çağımızın temel krizi, insanın önce kendisine, sonra birbirine yabancılaşmasıdır. Bu yabancılaşmanın en köklü

ve tarihsel katmanı ise erkek egemen zihniyetin inşa ettiği bilgi sistemi içerisinde şekillenmiştir. Bu sistem yalnızca kadını değil, kadın ile erkek arasındaki ilişkiyi de yabancılaştırmıştır. İlişkiyi eşitlik ve ortak yaşam yerine tahakküm üzerine kurmuştur. Böylece kadın kendi anlamından uzaklaştırılırken erkek de kendi hakikatinden kopar. Oysa yaşam, birbirini tamamlayan iki öznenin özgür ilişkisiyle var olur. Bu ilişkinin bozulması, her iki cinsi de kendi özüne yabancılaştırmıştır. Bu nedenle kadın özgürlük mücadelesi aynı zamanda iktidar ve tahakkümün kadın ile erkeği sürüklediği yabancılaşmayı aşma mücadelesidir. Amaç yalnızca kadınların özgürleşmesi değil; kadın ile erkeğin anlam ve özgürlük temelinde ortak insanlık hakikatine yeniden ulaşmasının yolunu açmasıdır.

Modernitenin yabancılaştırıcı etkisi en derin biçimde kadın hakikati üzerinde açığa çıkmaktadır; çünkü kadın, emeği, hafızası, dili ve kimliği üzerinden toplumsal varoluşun taşıyıcısıdır. Bir kadının çocuğuna kendi ana dilini öğretememesi, konuşmaktan çekinmesi ya da onu kamusal alanda kullanamaması yalnızca bireysel bir dil kaybı değildir. Dilin taşıyıcısı olan kadının susmasıyla birlikte hafıza, kültür ve aidiyet de kuşaklar arasında aşınır. Kadın kendi geçmişine ve varoluşuna yabancılaştıkça hem kendi hakikatinden uzaklaşır hem de kendisini ve yetiştirdiği kuşağı iktidarın tanımladığı kalıplar içinde görmeye başlar. Çünkü erkek egemen sistem, kadını tanımaya değil, tanımlamaya çalışır. Tanımlanan kadın artık kendi sesiyle konuşmaz duruma getirilir ve bunun yerine onun adına konuşulur. Kendi yaşamını kurmaz; onun için yaşam biçimleri belirlenir. Kendi tarihini yazmaz; onun tarihi başkalarının kaleminden okunur. Kadının kendi bedeni hakkındaki hakikati yerine, patriyarkanın onun adına ürettiği makbul kadın/anne temsili yasa hâline gelmektedir. Böylece kadın, kendi hakikatinden uzaklaştırılarak sistemin ihtiyaç duyduğu kimliğe dönüştürülür. Oysa kadın hakikati, kendisini var eden bir hakikattir. Bu nedenle kadının özgürlük mücadelesi, aynı zamanda hakikati yeniden görünür kılma mücadelesidir. Bugün kadına yönelik şiddet, kadın emeğinin görünmez kılınması ve iradesinin yok sayılması tesadüf değildir. Bir kadının eğitime, evliliğine, çalışma yaşamına veya çocuk sahibi olup olmayacağına kendisi yerine aile, toplum ya da devlet karar verdiğinde yalnızca bir tercih sınırlandırılmış olmaz. Kadının kendi yaşamının öznesi olma hakkı da elinden alınmış olur. Bunlar, kadının kendi anlamından ve hakikatinden kopararak nesneleştirilmesi, sömürgeleştirilmesi ve tahakküm altına alınmasının tarihsel sonuçlarıdır. Bu nedenle kadın hakikatine yönelik saldırılar hiçbir coğrafyada tesadüfi ya da birbirinden bağımsız yerel krizler değildir; aksine, küresel patriyarkanın ve ulus-devletçi aklın sistematik politikalarıdır. Bu politikaların en ağır ve rafine biçimi ise özellikle Kürdistan bağlamında yürütülen ve doğrudan toplumsal dokuyu

hedef alan “özel savaş” konseptiyle açığa çıkmaktadır. Bu çok boyutlu kuşatmada amaç, yalnızca fiziksel bir denetim kurmak değil; kadının hafızasını, dilini, kültürünü ve iradesini aşındırarak onu kendi toplumsal anlamından tamamen uzaklaştırmaktır. Dolayısıyla Kürdistan’da yoğunlaşan kadına yönelik şiddet, cinsel saldırılar, dijital şantajlar, fuhuşa sürükleme ve uyuşturucunun sistemli bir şekilde yaygınlaştırılması gibi olgular münferit adli vakalar olarak okunamaz. Aksine tüm bunlar, kadın bedenini ve düşüncesini sömürgeleştirerek toplumun direniş dinamiklerini kırmayı hedefleyen bütünsel bir egemenlik stratejisinin parçalarıdır. Bu savaş türünün temel amacı fiziksel olarak yok etmekten ziyade, zihnen ve ruhen teslim almaktır. Yani hedef, kadının toplumsal hafızasını, dilini, kültürünü, iradesini ve örgütsel bağlarını aşındırarak onu kendi kurucu özünden koparmaktır. Dolayısıyla kadına yönelik her saldırı, özünde toplumsal belleği zayıflatan, örgütlü yaşamı dağıtan ve demokratik zemini çürüten stratejik bir müdahaledir. Beden ve düşünce üzerinde kurulan bu tahakküm de kadın iradesini kırmayı ve toplumsal rolünü aşındırmayı hedefleyen egemenlik anlayışının parçasıdır. Kendi özünden ve hakikatinden koparılan kadın, bu yöntemlerle edilgen bir nesneye dönüştürülmek istenir; çünkü köksüzleştirilen kadın, tahakkümün sadece hedefi değil, aynı zamanda o tahakkümün toplumda yeniden üretildiği bir zemine dönüştürülmeye çalışılır. Bugün kadın mücadelesi açısından en temel mesele yalnızca dışarıdaki saldırıları teşhir etmek değil; kadını kendi hakikatiyle, iradesiyle ve özgür yaşam bilinciyle yeniden buluşturmadır. Elbette kadın kırımı, savaş politikaları, özel savaş yöntemleri ve erkek egemen sistemin her gün yeniden ürettiği şiddet gerçekliği vardır. Bunları görmeden mücadele geliştirilemez. Ancak bütün enerjiyi dışarıdaki saldırılara yoğunlaştırıp kendi örgütsel gücünü, öncülüğünü ve inşa kapasitesini geliştirememek de başka bir zayıflık üretir. Özgürlük, yalnızca direnerek korunmaz; inşa edilerek kalıcılaştır. İşte bu noktada belirleyici olan özgür kadın aklıdır. Özgür kadın akı, egemen sistemin kadına biçtiği kimliği reddeden bilinçten daha fazlasıdır. O, yaşamı yeniden kuran kurucu akıldır. Başkalarının çizdiği sınırlar içinde hareket eden değil; kendi tarihsel hafızasına, toplumsal değerlerine ve özgürlük felsefesine dayanarak yeni bir yaşam paradigması geliştiren siyasal ve toplumsal iradedir. Bekleyen değil hazırlanan, tepki veren değil yön veren, yalnızca eleştiren değil alternatif yaşamı örgütleyen akıldır. Demokratik siyaseti geliştiren, toplumsal dayanışmayı büyüten, kadınların ortak iradesini kurumsallaştıran ve demokratik toplumu yaşamın en küçük hücresinden başlayarak ören öncü bilinçtir. Bu kapsamda kadını yeniden yaşamın kurucu öznesi hâline getiren varoluşsal bir yeniden inşa sürecidir. Varoluş, aynı zamanda kendisini tanıma cesaretidir. Biz kadınlar açısından bu cesaret, kendisine dayatılan kimlikleri reddederek kendi kimliğini inşa etmesiyle

mümkün olacaktır. Kadın kendisini tanıdıkça toplum kendisini tanımaya başlar. Çünkü kadın, aynı zamanda yaşamın kurucu öznesidir. Zihniyet ve bilincin dayanağı olan ideoloji, tam da burada belirleyici hâle gelir. Çünkü hiçbir toplum ideolojisiz değildir. Sorun, hangi ideolojinin yaşamı esas aldığı, hangisinin ise iktidarı yeniden ürettiğidir. Egemen ideolojiler kadın bedenini, emeğini ve bilgisini denetim altına almaktadır. Bir kadın sabahın ilk saatinden gecenin sonuna kadar çocuk bakımını üstlenir, yemek yapar, yaşlı bakımını yürütür, evi düzenler. Gün sonunda “Bugün ne yaptın?” sorusuyla karşılaşır. Saatler süren emeğin “görev” veya “annelik sevgisi” olarak görülmesi, kadının emeğinin görünmezleştirilmesinin en sıradan örneklerinden biridir. Bu durum yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda kadının kendi emeğine yabancılaşmasının da bir biçimidir.

Kadının ev içinde harcadığı saatler süren emeğin, kapitalist sistem tarafından “sevgi harcaması” veya “doğal görev” sayılarak yok sayılmasına karşılık, kadınların üretim süreçlerine dâhil olması, hiyerarşik olmayan, dayanışma odaklı, ekolojik ve demokratik yeni bir yaşam modelini pratik olarak hayata geçirmektedir. Bu durum, yaşamı demokratikleştiren, çoğullaştıran ve etik bir toplumsallığı yeniden kuran bir perspektif sunmaktadır. Kadını özne hâline getiren ve kadın özgürlük çizgisini geliştiren asıl unsur ise bu hakikat arayışının toplumsal bir biçimidir.

Hakikat yalnız başına korunamaz. Yalnızlaştırılan birey kolay yönetilir; örgütlü toplum ise hakikatini savunabilir. Evinde veya iş yerinde, sokakta tacize, mobbinge, şiddete maruz kalan ve “Acaba ben mi yanlış yaptım, suç bende mi?” diye düşünen bir kadın, ilk olarak kendisini sorgular; oysa sorun bireysel değil, toplumsal bir güç ilişkisidir. Kadın bir dayanışma ağına veya kadın örgütüne ulaştığında yaşadığının yalnızca kendisine özgü olmadığını fark eder. Yalnız olmadığını anladığı an sistemin ona dayattığı suçluluk psikolojisinden sıyrılır. Şiddet sarmalından çıkamayan bir kadın için örgütlülük somut bir koruma kalkanına ve yaşam alanına dönüşür. Bu nedenle kadın örgütlülüğü varoluşsal bir zorunluluktur. Birbirini gören, duyan ve anlayan kadınlar, birbirinin hafızasını büyüten, deneyimini paylaşan ve geleceğini birlikte kuran demokratik yaşamın temel gücünü oluştururlar.

Birbirine güvenen, dayanışan ve ortak akıl geliştiren insanlar kolay yönetilemez. Kapitalist modernite tam da bu ilişki biçiminden korkmaktadır. Bu nedenle bireyciliği, rekabeti ve yalnızlığı yaşamın doğal hâli gibi sunar. Oysa kadın özgürlük mücadelesinin inşa ettiği tarihsel hafıza, bu kültüre karşı kolektif yaşamın ahlakını ve politikasını örmekten geçer.

Hakikat, kurulan ilişkinin derinliğinde açığa çıkan bir yaşam biçimidir. Kadın özgürlüğü de tam burada anlam kazanır. Kadının kendisiyle, toplumla ve doğayla kurduğu özgür ilişki yeniden inşa edilmeden demokratik toplum da inşa edilemez. Çünkü hakikati görünür kılan şey yalnızca düşünmek değil, birlikte yaşamamanın, birlikte üretmenin ve birlikte mücadele etmenin kurduğu ilişkidir.